STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
VERICI TRSTENJAK
přednesené dne 3. května 2007 [1]

I – Úvod

1. V projednávaném případě Supremo Tribunal Administrativo (Portugalsko) předložil Soudnímu dvoru pět předběžných otázek, týkajících se výkladu mezitím zrušeného nařízení Rady (EHS) č. 1697/79 ze dne 24. července 1979 o vybírání dovozního nebo vývozního cla po propuštění zboží, které nebylo požadováno od osoby zodpovědné za zaplacení cla ze zboží navrženého v celním prohlášení do celního režimu s povinností platit toto clo [2].

2. Ve sporu v původním řízení vystupuje podnik ZF Zefeser – Importação e Exportação de Produtos Alimentares L[da] (dále jen „ZF Zefeser") proti portugalským celním orgánům v otázce legality opravného výměru, podle kterého měl ZF Zefeser dodatečně uhradit nevybrané clo. Zatímco podle ZF Zefeser tvoří uplynutí běžné promlčecí lhůty uvedené v čl. 2 odst. 1 nařízení, ke kterému mezitím došlo, překážku dodatečnému vybrání dovozních dávek, celní orgány uplatňují ustanovení článku 3 zavádějící výjimku, podle které se tato lhůta nepoužije tehdy, konstatují-li příslušné orgány, že nebyly schopny stanovit přesnou výši dovozního nebo vývozního cla, které mělo být podle právních předpisů uhrazeno s ohledem na dotčené zboží, v důsledku jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem. Pro celní orgány je tedy relevantní lhůtou desetiletá promlčecí lhůta stanovená vnitrostátním právem.

3. Spor se v podstatě týká otázky, který orgán je příslušný k tomu, aby stanovil, s právními účinky na právo Společenství, má-li být určité jednání dlužníka považováno za „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem" ve smyslu článku 3 nařízení č. 1697/79. Tuto příslušnost si osobují portugalské celní orgány, které se dovolávají znění a systematiky výše uvedených ustanovení. Naopak ZF Zefeser namítá, že takový výklad je neslučitelný se

1 — Původní jazyk: němčina.
2 — Úř. věst. L 197, s. 1.

zásadami právní jistoty a presumpce neviny, které předpokládají konečný odsuzující rozsudek vynesený trestním soudem.

Takové úkony nicméně nelze učinit po uplynutí doby tří let od data zaúčtování částky cla, původně požadované po osobě zodpovědné za zaplacení cla, nebo pokud neproběhlo zaúčtování, od data vzniku celního dluhu za uvedené zboží." *(neoficiální překlad)*

II – Normativní rámec

A – *Právo Společenství*

5. Článek 3 nařízení č. 1697/79 stanovoval výjimku z této běžné tříleté promlčecí lhůty:

1. Právní úprava použitelná před vstupem celního kodexu v platnost

4. V období mezi 1. červencem 1980 a 31. prosincem 1993 byly promlčecí lhůty pro dodatečné vybírání dovozních cel stanoveny čl. 2 odst. 1 nařízení 1697/79, který uváděl:

„Pokud příslušné orgány zjistí, že správnou výši dovozního nebo vývozního cla dlužného za uvedené zboží podle právních předpisů nemohly určit v důsledku jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem, promlčecí doba stanovená v článku 2 se nepoužije.

„Pokud příslušné orgány shledají, že celek nebo část dovozního cla nebo vývozního cla dlužného podle právních předpisů ze zboží navrženého v celním prohlášení do celního režimu s povinností platit toto clo nebyly požadovány od osoby zodpovědné za zaplacení cla, učiní úkony směřující k vybrání nezaplacené částky cla.

V tomto případě se úkony příslušných orgánů směřující k vybrání cla provádějí v souladu s ustanoveními platnými v této oblasti v členských státech." *(neoficiální překlad)*

2. Celní kodex

6. Nařízení č. 1697/79 bylo zrušeno nařízením Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. října 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství [3] (dále jen „celní kodex"), které vstoupilo v platnost dne 1. ledna 1994 [4] a jehož čl. 221 odst. 3 uvádí:

„Sdělení dlužníkovi nelze provést po uplynutí lhůty tří let ode dne vzniku celního dluhu. Avšak jestliže celní orgány nemohly určit přesnou částku cla dlužnou ze zákona následkem trestného činu, lze toto sdělení provést i po uplynutí zmíněné tříleté lhůty, pokud to platné předpisy dovolují."

B – *Vnitrostátní právo*

7. Podle čl. 34 odst. 1 Código de Procedimento e de Processo Tributario (daňový řád), ve znění nařízení s mocí zákona č. 154/91 ze dne 23. dubna 1991, který byl platný v rozhodné době z hlediska skutkového stavu dotčeného v původním řízení, měly portugalské daňové orgány, pokud nemohla být výše cla původně správně určena z důvodu podvodného jednání, na dodatečné vybrání dovozního cla lhůtu deseti let.

III – Skutkový rámec, spor v původním řízení a předběžné otázky

8. Během října roku 1993 vyložilo plavidlo plující z Turecka v portugalském přístavu Setúbal určité množství olivového oleje určené pro podnik ZF Zefeser, zatímco zbytek nákladu oleje byl v celním prohlášení navržen do režimu tranzitu. Loď pak pokračovala do Ceuty (Španělsko), kde měla vyložit zbývající olej. Podle informací poskytnutých španělskými orgány tam přitom loď ve skutečnosti dorazila bez tohoto nákladu.

9. Na základě těchto informací zaslaly celní orgány v Setúbalu dne 9. dubna 1997, to znamená více než tři roky po době rozhodné

3 — Úř. věst. L 302, s. 1; Zvl. vyd. 02/04, s. 307.
4 — Viz čl. 251 odst. 1 nařízení č. 2913/92.

pro vznik celního dluhu, společnosti ZF Zefeser platební výměr s opravenou výší dlužného cla. Krom toho bylo v důsledku trestního oznámení podaného celními orgány dne 18. března 1997 zahájeno vyšetřování vedoucích pracovníků tohoto podniku pro nedovolené obchodování, padělání listin, podvod a účast na zločinném spolčení.

10. Souběžně s trestním řízením napadla ZF Zefeser platební výměr u portugalských soudů příslušných pro daňové záležitosti, přičemž se dovolávala zejména promlčení celního dluhu. Tato žaloba byla zamítnuta Tribunal Tributário de Primeira Instância z důvodu, že použitelnou promlčecí dobou je doba desetiletá, a nikoli tříletá, z důvodu jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem.

11. Tento rozsudek byl Tribunal Central Administrativo dne 12. října 2004 z důvodu prekluze zrušen. Tento soud totiž měl za to, že se použije tříletá promlčecí doba, jelikož byl rozsudek Tribunal Judicial de Setúbal, vydaný v trestním řízení dne 10. ledna 2001, který osoby, proti nimž bylo trestní řízení zahájeno, z důvodu nedostatku důkazů zprostil obžaloby, potvrzen Supremo Tribunal de Justiça, a nabyl tak právní moci.

12. Rozsudek Tribunal Central Administrativo vydaný v soudním řízení správním byl poté napaden portugalským ministerstvem financí u Supremo Tribunal Administrativo.

13. Předkládající soud se zabývá otázkou, zda je v souladu s právem Společenství odchýlit se od použití běžné tříleté promlčecí lhůty, existují-li pouze náznaky spáchání trestného činu, na základě kterých bylo zahájeno trestní stíhání, jehož výsledkem ovšem nebyl odsuzující rozsudek soudu. Zejména se zabývá tím, mohl-li by extenzivní výklad článku 3 nařízení zasahovat do práv dlužníka tím, že by správním orgánům umožňoval prostřednictvím trestního oznámení nadměrně prodlužovat lhůtu pro zahájení řízení směřujícího k dodatečnému vybrání dovozního cla.

14. Jelikož měl Supremo Tribunal Administrativo za to, že výklad uvedeného článku 3 nařízení č. 1697/79 je sporný, rozhodl se předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) [Rozumí se] právní kvalifikac[í] jednání jako ‚jednání, které může být před-

mětem trestního stíhání před soudem', ve smyslu článku 3 nařízení [č. 1697/79] pouze [kvalifikace provedená celními orgány], nebo [...] kvalifikace proveden [á] příslušným trestním soudem?

2) Za předpokladu, že platí druhý uvedený případ, je pouhá skutečnost, že příslušný orgán činný v trestním řízení (v případě Portugalska státní zastupitelství) zahájil trestní stíhání, dostatečná, nebo je nutné, aby byl dlužník odsouzen v dotčeném trestním řízení?

3) Rovněž za předpokladu, že platí druhý uvedený případ, je třeba dospět k odlišnému závěru podle toho, zda soud dlužníka zprostí obžaloby podle zásady *in dubio pro reo*, nebo proto, že bylo prokázáno, že se dlužník dotčeného protiprávního jednání nedopustil?

4) Pokud se státní zastupitelství rozhodne nezahájit trestní stíhání proti dlužníkovi, protože má za to, že neexistují ani nepřímé důkazy o tom, že došlo k jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem, jaké z toho musejí být vyvozeny důsledky? Brání takové rozhodnutí zahájení řízení směřujícího k vybrání nezaplaceného cla?

5) Pokud státní zastupitelství nebo sám trestní soud rozhodnou o zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení, brání toto rozhodnutí zahájení uvedeného řízení směřujícího k vybrání nezaplaceného cla?“

IV – Řízení před Soudním dvorem

15. Předkládací rozhodnutí ze dne 11. ledna 2006 bylo zapsáno do rejstříku kanceláře Soudního dvora dne 6. února 2006.

16. ZF Zefeser, portugalská a irská vláda, jakož i Komise předložily ve lhůtě stanovené článkem 23 statutu Soudního dvora písemná vyjádření.

17. Zástupci účastníků řízení v písemné části řízení se dostavili k jednání dne 1. března 2007 a svá vyjádření přednesli ústně.

V – Hlavní argumenty účastníků řízení

A – *První a druhá otázka*

18. Jak portugalská a irská vláda, tak Komise uplatňují pravidlo uvedené v článku 2 nařízení, podle kterého přísluší kvalifikace jednání jako „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", pouze vnitrostátním celním orgánům. Uplatňují, že tato teze je podepřena systematikou ustanovení článku 3 nařízení a jeho zněním, které nevyžaduje odsouzení dotyčného. Mimoto odkazují na rozsudek Meico-Fell [5], ve kterém Soudní dvůr prohlásil, že celní orgány jsou odpovědné za dodatečné vybrání dovozních dávek.

19. ZF Zefeser na to namítá, že jednání může být kvalifikováno jako trestný čin pouze tehdy, bylo-li jako takové určeno v konečném rozsudku. Teprve poté může dodatečné vybrání cla odkazovat na údajná porušení trestního práva. Zásady právní jistoty a presumpce neviny zakazují, aby vybrání cla po propuštění zboží vycházelo z právních posouzení celních orgánů a státního zastupitelství.

B – *Třetí otázka*

20. Co se týče důsledků, které je třeba vyvodit ze zproštění obžaloby, portugalská a irská vláda tvrdí, že se jedná pouze o jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem, a nikoliv o výsledek trestního řízení.

21. Komise se naopak domnívá, že lhůta uvedená v článku 3 nařízení se nemůže v projednávaném případě použít, jelikož existence jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem, nemohla být v rámci trestních řízení zahájených proti vedoucím pracovníkům ZF Zefeser prokázána.

22. ZF Zefeser sdílí tento názor a rovněž tvrdí, že zásada jednoty právního řádu brání přijetí dvou rozporných rozhodnutí, a to zproštění obžaloby v trestním řízení a odsouzení v oblasti celního práva.

5 — Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. listopadu 1991, Meico-Fell (C-273/90, Recueil, s. I-5569).

C – *Čtvrtá a pátá otázka*

23. Portugalská a irská vláda, jakož i Komise odkazují na svou odpověď na první předběžnou otázku, podle které je rozhodující pouze rozhodnutí celních orgánů. V důsledku toho se domnívají, že neexistence trestního stíhání nebo ukončení řízení nejsou v rozporu s vybráním dovozních dávek po propuštění zboží po uplynutí běžné tříleté promlčecí lhůty.

24. ZF Zefeser má za to, že čtvrtá předběžná otázka není pro řešení sporu v původním řízení nezbytná, neboť v projednávaném případě byla vyšetřování zahájena. Co se týče páté otázky, navrhuje na ni odpovědět ve světle zásady presumpce neviny, a sice v tom smyslu, že odložení trestního stíhání brání vybrání dovozních dávek po propuštění zboží.

VI – Právní posouzení

A – *Úvodní poznámky*

25. Článek 2 odst. 1 a článek 3 nařízení č. 1697/79, jakož i čl. 221 odst. 3 a 4 celního kodexu stanovují v právu Společenství lhůty, ve kterých mohou příslušné orgány učinit úkony směřující k vybrání nezaplacené částky cla po propuštění zboží od osoby zodpovědné za zaplacení cla. Tato ustanovení tedy nejsou pouze procesními pravidly, ale obsahují promlčecí lhůty spadající do práva hmotného, jejichž uplynutí má na základě celních předpisů Společenství hmotněprávní důsledky, a to zánik celního dluhu [6].

26. Podle ustálené judikatury jsou procesní pravidla obecně považována za použitelná na všechny spory probíhající v okamžiku jejich vstupu v účinnost, na rozdíl od hmotněprávních pravidel, která jsou obvykle vykládána jako v zásadě nepoužitelná na situace existující před jejich vstupem v účinnost [7]. Pro určení toho, jaká ustanovení se použijí na vybrání cla po propuštění zboží, se zohlední datum přijetí celního prohlášení. V důsledku toho se u prohlášení přijatého přede dnem 1. ledna 1994 vybrání cla po

6 — Rozsudek Soudního dvora ze dne 23. února 2006, Molenbergnatie (C-201/04, Sb. rozh. s. I-2049, body 39 až 41).

7 — Rozsudky Soudního dvora ze dne 6. července 1993, CT Control (Rotterdam) a JCT Benelux v. Komise (C-121/91 a C-122/91, Recueil, s. I-3873, bod 22); ze dne 7. září 1999, De Haan (C-61/98, Recueil, s. I-5003, bod 13), ze dne 14. listopadu 2002, Ilumitrónica (C-251/00, Recueil, s. I-10433, bod 29), a výše uvedený rozsudek Molenbergnatie, bod 31.

propuštění zboží řídí článkem 2 nařízení č. 1697/79 [8]. Tak je tomu v projednávaném případě, jelikož výše uvedené nařízení bylo v době skutečností týkajících se sporu v původním řízení, to znamená v době, kdy v říjnu 1993 došlo k původnímu dovozu oleje do přístavu Setúbal a zbytek nákladu byl v celním prohlášení navržen u portugalské celní správy do celního režimu tranzitu, ještě v platnosti.

27. Ve sporu v původním řízení je tedy třeba použít hmotněprávní pravidla zavedená právní úpravou použitelnou před vstupem celního kodexu v platnost a procesní pravidla uvedeného kodexu.

B – *Přezkum předběžných otázek*

1. K první předběžné otázce

28. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vnitrostátního předkládajícího soudu nás vede k nutnosti přezkoumat základní rysy vnitrostátního práva procesního a organizace státu. Základní otázkou, na kterou je třeba odpovědět, je otázka právních účinků rozhodnutí vnitrostátních orgánů pověřených trestním stíháním na celní právo Společenství, tedy na právní oblast, která po vytvoření celní unie Společenství spadá nyní především do jeho výhradní legislativní pravomoci [9], ale která je prostřednictvím tzv. přímého správního výkonu práva Společenství členskými státy uplatňována především vnitrostátními orgány [10].

a) Přípustnost

29. Nejprve je třeba připomenout, že v rámci řízení o předběžné otázce podle článku 234 ES jsou přípustné pouze takové otázky položené vnitrostátním soudem, které se týkají platnosti nebo výkladu práva Společenství. Soudní dvůr naopak nemůže

8 — Hampel, H., *Die Nacherhebung von Einfuhr- oder Ausfuhrabgaben nach dem Zollkodex*, Zeitschrift für Zölle und Verbrauchsteuern, č. 3 (2000), s. 110. Scheuer, P., *Die Verjährung im gemeinschaftlichen Versandverfahren*, Recht der internationalen Wirtschaft, č. 12 (1994), s. 1038, upozorňuje, že celní kodex ani nařízení Komise (EHS) č. 2454/93 ze dne 2. července 1993 nestanovují zpětnou účinnost. „Dřívější" situace tedy musejí být řešeny podle zásady *tempus regit actum*. To znamená, že právní účinky situace musejí být posuzovány v závislosti na právním ustanovení platném v okamžiku sporných událostí.

9 — Sack, J., in Dauses, M. (vyd.), *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts*, C. II., bod 13.

10 — Streinz, R., *Europarecht*, 5. vydání, Heidelberg 2001, bod 479; Galera Rodrigo, s., *Derecho aduanero español y comunitario*, Madrid 1995, s. 167 až 175; Stettner, R., in výše uvedený Dauses, M. (pozn. pod čarou 9), B. III., bod 11; Voß, R., Grabitz/Hilf, *Das Recht der Europäischen Union*, článek 135 ES, bod 4 (dodatek, leden 2004); Schütz, H.-J./Bruha, T./König, D., *Casebook Europarecht*, Mnichov 2004, s. 294.

rozhodovat o otázkách výkladu nebo platnosti vnitrostátního práva [11].

30. Výklad nařízení č. 1697/79 spadá nezpochybnitelně do příslušnosti Soudního dvora. Podle čl. 234 prvního pododstavce písm. b) ES totiž právo Společenství zahrnuje akty přijaté orgány Společenství, mezi které patří rovněž celé sekundární právo Společenství vypracované orgány. Naproti tomu málo přesný pojem „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", uvedený v článku 3 nařízení č. 1697/79, vyvolává otázku, zda může být vykládán Soudním dvorem, nebo zda jeho výklad naopak z důvodu svého systémového propojení s trestním právem hmotným nebo procesním spadá do působnosti vnitrostátních orgánů.

31. V rozsudku Meico-Fell [12] Soudní dvůr prohlásil, že pojem „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", se týká výhradně jednání, které může být podle právního řádu členského státu, jehož příslušné orgány požadují vybrání cla po propuštění zboží, kvalifikováno jako trestný čin ve smyslu vnitrostátního trestního práva [13]. Soudní dvůr tak dal v základních ohledech za pravdu stanovisku generálního advokáta Van Gervena, který v této formulaci viděl implicitní odkaz [14] na právo členských států. Ve stanovisku, které přednesl v této věci, generální advokát uvedl, že to, zda došlo k „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", je třeba stanovit na základě použitelného vnitrostátního práva. V tomto ohledu nicméně zdůraznil, že musejí být použita jednotná výkladová kritéria vypracovaná Soudním dvorem [15].

32. Podle ustálené judikatury Soudního dvora musí být znění ustanovení práva Společenství, které neobsahuje žádný výslovný odkaz na právo členských států k určení svého smyslu a dosahu, zpravidla předmětem autonomního výkladu, který je třeba hledat s přihlédnutím k celkovému kontextu ustanovení a cíli sledovanému dotčenou právní úpravou. Použití práva Společenství může při neexistenci výslovného odkazu zahrnovat případně odkaz na právo členských států, jestliže soudce Spole-

11 — To vyplývá z poslání, které mu bylo svěřeno v čl. 220 prvním pododstavci ES, kterým je zajištění, v rámci jeho pravomoci, dodržování práva při výkladu a provádění Smlouvy o ES. Viz rozsudky ze dne 15. července 1964, Costa v. ENEL (6/64, Recueil, s. 1251 a 1268) a ze dne 12. července 1984, Klopp (107/83, Recueil, s. 2971, bod 14).

12 — Výše uvedený v poznámce pod čarou 5, bod 13.

13 — Tamtéž, bod 12.

14 — Fabian F., *Erstattung, Erlass und Ausfuhrabgaben der Europäischen Gemeinschaft*, Studien zum internationalen Wirtschaftsrecht und Atomenergierecht, svazek 91, s. 130, rovněž vidí v tomto pojmu implicitní odkaz na vnitrostátní právo, ze kterého plyne, že vnitrostátní právo má v rámci práva Společenství výkladový účinek.

15 — Stanovisko generálního advokáta Van Gervena ze dne 26. září 1991 ve výše uvedené věci Meico-Fell, bod 5.

čenství nemůže v právu Společenství nebo v jeho obecných zásadách nalézt skutečnosti, které by mu umožnily autonomním výkladem upřesnit jeho obsah a dosah [16].

33. Odkazy této povahy jsou zejména nezbytné tehdy, pokud Společenství ve specifické oblasti nevypracovalo jednotnou terminologii pro právo Společenství, jelikož nevyužilo svoji legislativní pravomoc [17] nebo jí dokonce není nadáno. Tyto odkazy tedy představují důsledek zásad omezení svěřené pravomoci a subsidiarity, vlastních právu Společenství a uvedených v článku 5 ES [18]. Ve výše uvedeném rozsudku Meico-Fell stejně tak Soudní dvůr vzhledem k tomu, že by pojem „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", mohl z důvodu obsahu ustanovení trestního práva členských států vést k rozdílným výsledkům, uvedl, že ve stavu, ve kterém se právo Společenství nacházelo v době rozhodné pro tento případ, nebyly kvalifikace určitého jednání jako trestného činu harmonizovány, a spadaly tak do vnitrostátního práva [19].

34. Nicméně druhé tvrzení generálního advokáta Van Gervena, podle kterého jsou vnitrostátní orgány při výkladu vnitrostátního práva vázány kritérii zakotvenými Soudním dvorem, se mi zdá pro řešení sporu v projednávaném řízení relevantnější [20].

35. Toto tvrzení chápu v tom smyslu, že účinkem skutečnosti, že jedna z norem práva

16 — Rozsudek Soudu ze dne 18. prosince 1992, Díaz García v. Parlament (T-43/90, Recueil, s. II-2619, bod 36). V bodě 37 tohoto rozsudku Soud prvního stupně ohledně pojmu „ze zákona povinnost vyživovat" uvedeného v čl. 2 odst. 4 přílohy VII služebního řádu úředníků uvedl, že právo Společenství ani služební řád úředníků neposkytují soudu Společenství poznatky, které by mu umožňovaly nezávislým výkladem upřesnit obsah a dosah zákonné vyživovací povinnosti, na základě které je možné poskytnout úředníkovi podle čl. 2 odst. 4 přílohy VII služebního řádu příspěvek na vyživované dítě. V důsledku toho bylo třeba označit vnitrostátní právní řád, kterému žalobce podléhal, a zjistit, zda mu vůči dětem jeho družky ukládal zákonnou vyživovací povinnost ve smyslu služebního řádu.

17 — Výše uvedený Fabian, F. (poznámka pod čarou 14) ohledně práva na vrácení/práva na prominutí a práva na vymáhání *a posteriori* tvrdí, že přestože Společenství tyto oblasti jednotně upravilo prostřednictvím nařízení, jednotlivá vnitrostátní práva členských států mají účinky na určité části práva na vrácení/na prominutí a na vymáhání *a posteriori* Společenství. V tomto ohledu je podle tohoto autora třeba rozlišovat dvě skupiny účinků vnitrostátního práva v právem Společenství upravených oblastech: jednak může vnitrostátní právo zakládat účinky prostřednictvím konkrétního odkazu, a jednak může mít doplňující účinek prostřednictvím obecného odkazu. Oba druhy účinků se mohou vyskytovat i současně, jako v případě práva na vrácení/na prominutí a práva na vymáhání *a posteriori*. Jako příklad autor uvádí článek 3 nařízení č. 1697/79 a ustanovení, které ho nahradilo, to znamená čl. 221 odst. 3 druhou větu celního kodexu. Gellert, L., Anwendbarkeit der nationalen Abgabenordnung auch nach In-Kraft-Treten des Zollkodexes, *Zeitschrift für Zölle und Verbrauchsteuern*, 80. ročník (2004), č. 6, s. 187, se domnívá, že celní kodex poskytuje vnitrostátním orgánům možnost i nadále používat ustanovení daňového zákona. Tato možnost vyplývá zaprvé z přímého odkazu některých ustanovení celního kodexu na vnitrostátní právo, zadruhé z pravomoci převedené na celní orgány, která jim umožňuje, aby samy upravily určité podmínky, a konečně, z výkonu posuzovací pravomoci v případech, kdy celní kodex používá nejasné právní pojmy, jejichž význam v něm není upřesněn.

18 — Witte, P., Wolffgang, H.-M., *Lehrbuch des europäischen Zollrechts*, 4. vydání, Herne, Berlín, 2003, s. 35, tvrdí, že Rada a Komise jsou výkonnými orgány, které jsou oprávněny jednat pouze v rámci striktních pověření Smlouvami a které nejsou nadány širokou posuzovací pravomocí vnitrostátního zákonodárce.

19 — Rozsudek Meico-Fell, uvedený v poznámce pod čarou 5, bod 12.

20 — Stanovisko ve věci Meico-Fell, uvedené výše v poznámce pod čarou 15, bod 5.

Společenství odkazuje na právo členských států, nemůže být úplné vyjmutí vnitrostátního práva z vlivu práva Společenství. Naopak se domnívám, že vnitrostátní právo se musí pohybovat v rámci, který mu vymezí právo Společenství prostřednictvím implicitního odkazu. A *fortiori*, stejně tak tomu podle mého názoru musí být, pokud se jako v projednávaném případě nejedná o otázku trestního práva hmotného, ale pouze o význam pojmu „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", v procesním právu. Tento pojem se totiž týká právních účinků rozhodnutí přijatých státním zastupitelstvím nebo soudem v rámci trestního řízení na praktické provedení řízení o vybrání cla po propuštění zboží orgány členských států.

36. Na rozdíl od věci Meico-Fell zde není překážkou výkladu tohoto pojmu Soudním dvorem neexistence pravomoci Společenství uložit sankce (*ius puniendi*) [21], ale organizační pravomoc nebo správní svrchovanost členských států v oblasti uplatňování práva Společenství. To znamená, že při neexistenci obecného procesního práva Společenství jsou členské státy zmocněny ke stanovení správních [22] a soudních orgánů [23] příslušných pro uplatňování práva Společenství na vnitrostátní úrovni. Nicméně tato správní svrchovanost nezprošťuje státy povinnosti dodržovat určité požadavky, které jim jsou uloženy právem Společenství, v první řadě zásadu účinnosti, podle které musí mít právo Společenství při svém provádění co největší účinnost [24].

21 — Jak uvádí generální advokát Ruiz-Jarabo Colomer ve svém stanovisku ze dne 26. května 2005 předneseném ve věci Komise v. Rada (C-176/03, Sb. rozh. s. I-7879, bod 27 a násl.), existuje rovněž široký konsenzus, že v oblasti práva Společenství neexistuje obecná pravomoc, výslovná nebo implicitní, k trestnímu postihu. V tomto ohledu uvádí rozsudek Soudního dvora ze dne 11. listopadu 1981, Casati (203/80, Recueil, s. 2595, bod 27), podle kterého trestní pravomoc spadá v zásadě do příslušnosti členských států. Ve svých rozsudcích ze dne 16. června 1998, Lemmens (C-226/97, Recueil, s. I-3711, bod 19), a 24. listopadu 1998, Bickel a Franz (C-274/96, Recueil, s. I-7637, bod 17), Soudní dvůr také potvrdil, že trestněprávní předpisy a pravidla trestního řízení spadají v zásadě do příslušnosti členských států. Krom toho je známo, že Společenství může v souladu se zásadou loajální spolupráce uvedenou v článku 10 ES přinutit členské státy k tomu, aby trestně postihovaly jednání zasahující do právního řádu Společenství. Viz, co se týče vývoje judikatury týkající se povinnosti členských států postihovat porušení práva Společenství, rozsudky Soudního dvora ze dne 2. února 1977, Amsterdam Bulb (50/76, Recueil, s. 137), ze dne 21. září 1989, Komise v. Řecko (68/88, Recueil, s. 2965), a ze dne 8. července 1999, Nunes a de Matos (C-186/98, Recueil, s. I-4883, bod 14).

22 — Výše uvedený Voß, R. (poznámka pod čarou 10), článek 135 ES, body 4 a 9; Kahl, W., *Kommentar zum EUV/EGV*, 1. vydání (1999), čl. 10, s. 377, bod 24, hovoří o „zásadě použití vnitrostátních právních předpisů týkajících se procesních pravidel a průběhu řízení", podle které neobsahuje-li právo Společenství v tomto ohledu žádné pravidlo, dochází k uplatnění práva Společenství na základě vnitrostátního práva, zejména práva upravujícího správní řízení a správní organizaci.

23 — Lenaerts, K., Arts, D., Maselis, I., *Procedural Law of the European Union*, 2. vydání, Londýn 2006, s. 83, bod 3-001, upozorňují, že právo Společenství je uplatňováno především soudy členských států. Jelikož Společenství není nadáno vlastním procesním právem, přísluší právnímu řádu každého členského státu stanovit soudní příslušnost a procesní pravidla týkající se uplatnění subjektivních práv svěřených jednotlivcům právem Společenství. Viz v tomto ohledu rozsudky ze dne 16. prosince 1976, Rewe (33/76, Recueil, s. 1989, bod 5), a Comet (45/76, Recueil, s. 2043, bod 13), ze dne 14. prosince 1995, Peterbroeck (C-312/93, Recueil, s. I-4599, bod 12), ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan (C-453/99, Recueil, s. I-6297, bod 29), ze dne 11. září 2003, Safalero (C-13/01, Recueil, s. I-8679, bod 49), a ze dne 13. března 2007, Unibet (C-432/05, Sb. rozh. s. I-2271, bod 39).

24 — Podle zásady procesní autonomie spadají procesní podmínky do vnitrostátního právního řádu každého členského státu, ale nemohou být méně příznivé než podmínky, kterými se řídí vnitřní situace téže povahy (zásada rovnocennosti), a nemohou v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných právním řádem Společenství (zásada efektivity) (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Peterbroeck, poznámka pod čarou 23, bod 12, rozsudky ze dne 16. května 2000, Preston a další, C-78/98, Recueil, s. I-3201, bod 31, a ze dne 7. ledna 2004, Wells, C-201/02, Recueil, s. I-723, body 65 a 67, a výše uvedený rozsudek Unibet, poznámka pod čarou 23, bod 43).

37. Jednotné použití celního práva je nejen nezbytné, z důvodů velké důležitosti celní unie pro Společenství v oblasti politické a hospodářské integrace [25], ale je zároveň rozhodující pro zachovávání zásad právního státu ve vztahu mezi orgány a občany. Účelem prekluze a promlčecích lhůt je totiž zajištění právní jistoty a ochrana jak osoby zodpovědné za zaplacení cla, tak správních orgánů [26]. Dle mého názoru musí být, s ohledem na tyto rozhodující aspekty a pro zajištění jednotného uplatňování práva Společenství, jakož i rovného zacházení s osobami zodpovědnými za zaplacení cla, které představuje jeden z cílů nařízení č. 1697/79 (bod 4 výše), procesní autonomie členských států upozaděna, aby bylo možné dosáhnout jednotnosti celního práva Společenství [27].

38. V důsledku toho předložil Supremo Tribunal Administrativo Soudnímu dvoru otázku týkající se výkladu práva Společenství ohledně významu nepřesného právního pojmu „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem" v procesním právu, jelikož Soudní dvůr je příslušný na ni v rámci řízení o předběžné otázce podle čl. 234 prvního pododstavce písm. b) ES poskytnout odpověď.

b) Výklad nařízení č. 1697/79

i) Doslovný výklad

39. Jak již Soudní dvůr opakovaně uvedl, nezbytnost jednotného výkladu nařízení Společenství znamená požadavek provádět výklad dotčeného ustanovení a uplatňovat ho

25 — Přesahovaly-li již od počátku cíle Společenství zavedení celní unie mezi členskými státy, její význam jasně spočívá v tom, že je stále uváděná mezi hlavními politikami Společenství. Představuje průnik téměř všech ostatních cílů a politik. I po vytvoření Evropské unie a vnitřního trhu se v tomto ohledu nic nezměnilo, nicméně celní unie nyní tvoří součást vnitřního trhu a obchodní politiky, což je považováno za znak pokračující integrace. Bez celní unie by nebyla možná společná dopravní ani zemědělská politika. Bez celní unie by nebyl možný ani volný pohyb osob a služeb. Volný pohyb zboží vyžaduje volný pohyb kapitálu přinejmenším proto, aby mohly být zaplaceny dodávky zboží. Nejednotné uplatňování celní unie vyvolává narušení obchodních toků, a poškozuje tak finanční zájmy Společenství, a to tím spíše, že cla a poplatky s rovnocenným účinkem již nejsou vybírány na vnitrostátní úrovni, ale jsou příjmem Společenství, které z nich financuje plnění svých úkolů (viz v tomto ohledu výše uvedený Sack, J., poznámka pod čarou 9, body 6 až 8).

26 — Viz rozsudky ze dne ze dne 15. září 1998, Spac SpA (C-260/96, Recueil, s. I-4997, bod 19), ze dne 10. července 1997, Palmisani (C-261/95, Recueil, s. I-4025, bod 28), a ze dne 17. července 1997, Haahr Petroleum (C-90/94, Recueil, s. I-4085, bod 48).

27 — Schwarze, J., *Europäisches Verwaltungsrecht*, svazek II, 1. vydání, Baden-Baden 1988, s. 1058 a násl., správně uvádí, že jedním z cílů zákonodárce Společenství při přijímání nařízení č. 1697/79 bylo právě vytvoření jednotných procesních pravidel namísto vnitrostátního správního práva, aby došlo k odstranění nebezpečí rozdílů při uplatňování správními orgány.

ve světle ostatních jazykových znění [28]. Výklad tedy musí být založen na způsobu, jakým je sporný pojem přeložen do jednotlivých jazyků. V tomto ohledu některá znění, zejména znění německé a nizozemské, ve kterých se jedná o „Handlungen, die strafrechtlich verfolgbar sind", a „een strafrechtelijk vervolgbare handeling", neuvádějí jasně, zda musí být v každém případě skutkový stav, na který se vztahuje trestní právo, skutečně předložen soudu rozhodujícímu v trestních věcech, nebo stačí-li pouze, aby za dotčené jednání mohly být uvaleny trestní sankce na základě hmotného práva.

40. Naopak, portugalské, francouzské, španělské, anglické a italské znění („um acto passível de procedimento judicial repressivo", „un acte passible de poursuites judiciaires répressives", „un acto que puede dar lugar a la incoación de un proceso judicial punitivo", „an act that could give rise to criminal court proceedings", „un atto passibile di un'azione giudiziaria repressiva") jasně odkazují na soudní řízení trestní a dokonce na možnost přijetí trestních sankcí, což napovídá, že o jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem, se může jednat pouze tehdy, došlo-li ke stíhání u trestního soudu a soud vynesl odsuzující rozsudek. Jelikož je formulace těchto jazykových znění přesnější, je třeba z této skutečnosti vyvodit, že tento výklad spíše odpovídá vůli zákonodárce Společenství.

41. Zjevně široká formulace použitá zákonodárcem Společenství pro označení jednání, za které může být uložena sankce, tomuto výkladu nebrání. Naopak vede podle mého názoru k myšlence, že otázka, zda za dotčené jednání může být uložena sankce, musí být v každém jednotlivém případě řešena podle ustanovení hmotného a procesního trestního práva členského státu. Tato formulace musí být vztažena ke kontextu práva Společenství v rozhodné době a existence tehdejšího konsenzu týkajícího se neexistence pravomoci Společenství ukládat sankce.

ii) Systematický a teleologický výklad

42. Jelikož mají vnitrostátní celní orgány podle čl. 2 odst. 1 nařízení č. 1697/79 obecnou příslušnost pro vybírání dovozního nebo vývozního cla po propuštění zboží, které nebylo požadováno od osoby zodpovědné za zaplacení cla, portugalská a irská vláda, jakož i Komise z toho vyvozují, že celní

28 — Rozsudky ze dne 5. prosince 1967, Van der Vecht (19/67, Recueil, s. 461), ze dne 12. července 1979, Koschniske (9/79, Recueil, s. 2717, bod 6), a ze dne 27. března 1990, Cricket St. Thomas (C-372/88, Recueil, s. I-1345, bod 19). Soudní dvůr v těchto rozsudcích uvedl, že nezbytnost jednotného výkladu nařízení Společenství vylučuje, aby bylo znění ustanovení posuzováno odděleně, ale v případě pochybností vyžaduje, aby bylo vykládáno a uplatňováno ve světle jiných jazykových verzí.

orgány jsou příslušné k určení, s účinky na právo Společenství, zda došlo k „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem".

43. Je třeba namítnout, že mají-li celní orgány podle příslušných ustanovení nezpochybnitelnou příslušnost pro vybírání cla po propuštění zboží, které nebylo vybráno, nejsou na základě práva Společenství nadány dodatečnou příslušností k tomu, aby určovaly jednání, za které může být uložena trestní sankce.

44. Naopak z účelu a obsahu nařízení č. 1697/79 vyplývá, že čl. 2 odst. 1 a čl. 3 odst. 1 se omezují na to, že představují základ pro zmocnění k vybrání cla. Tyto články totiž uvádějí příklady, ve kterých může být od osoby zodpovědné za zaplacení cla vybíráno clo po propuštění zboží, konstatují-li příslušné celní orgány, že původní vybrání bylo nepřesné nebo neúplné [29]. Přitom zavádějí-li oba články příslušnost uvedených orgánů k určení toho, jsou-li splněny podmínky k vybrání cla po propuštění zboží, neříkají nic o poznatcích, které musejí tyto orgány při tomto určování zohlednit.

45. Příslušnost celních orgánů v oblasti prokazování skutečností, která je běžná v několika členských státech [30], je v zásadě odůvodněna jak jejich blízkostí k celnímu řízení, tak zkušenostmi a zvláštními znalostmi, kterými obecně disponují. Nicméně tato příslušnosti v oblasti šetření nemůže být zaměňována s posuzováním jednání podle

29 — V zásadě jsou celní orgány povinny provést dodatečný výběr, s výjimkou případů, kdy to není možné a které jsou upraveny čl. 5 odst. 1, nebo jsou-li nadány posuzovací pravomocí podle čl. 5 odst. 2 nařízení č. 1697/79.

30 — Berr, C., Trémeau, H., *Le droit douanier communautaire et national*, 7. vydání, Paříž, 2006, uvádějí, že ve francouzském právu přísluší určení porušení práva v zásadě orgánům kriminální a vyšetřovací policie, nicméně celníci jsou z historických důvodů nadáni širokými pravomocemi v oblasti celního vyšetřování (s. 509). Mohou zejména provádět vyšetřování na žádost a pod dohledem státního zástupce nebo vyšetřujícího soudce. Z důvodu koordinace spolupráce mezi orgány pověřenými trestním stíháním a celní správou byla nařízením ze dne 5. prosince 2002 vytvořena „národní vyšetřovací služba celní správy", podřízená generálnímu řediteli cel a nepřímých daní. Úkolem této služby je provádění vyšetřování a shromažďování důkazů v boji proti protiprávním jednáním v oblasti nepřímých dávek, padělání ochranných známek a s nimi spojených porušení práva (s. 510 a násl.). Scheurmann-Kettner, P., *Abgabenordnung* (vyd. Karl Koch, Rolf-Detlef Scholtz), 5. vydání, Kolín, Berlín, Bonn, Mnichov, 1996, odkazuje na německé právo, podle kterého daňové orgány [Finanzamt, Hauptzollamt, Bundesamt für Finanzen und Familienkasse (Spolkový úřad pro finance a rodinné dávky)] mají pravomoci obdobné pravomocím státního zastupitelství v oblasti vyšetřování pro odhalování protiprávních jednání v oblasti daní (§ 397, body 3 až 15). Pro omezení tohoto monopolu státního zastupitelství při provádění vyšetřování hovoří silné důvody. Vyhledávání daňových trestných činů nemůže být odděleno od stanovení základů daně, úkolů daňových orgánů v rámci daňových řízení a výkonu daňového dohledu, pokud jde o cla a spotřební daně. Nejčastěji jsou náznaky vypovídající o porušení daňového práva odhaleny v průběhu daňových řízení, zejména při externích kontrolách. Skutečnost, že daňové orgány rovněž vedou vyšetřování vyplývající z daňového trestního práva, umožňuje vyhnout se zdvojení správních výdajů, stejně jako zbytečnému prodlužování řízení, přičemž je využívána odbornost daňových orgánů (§ 386, bod 3).

trestního práva [31], které je v souladu s ústavními tradicemi členských států v zásadě vyhrazeno trestním soudům [32]. Opačný výklad by poskytoval celním a daňovým orgánům, které jsou součástí moci výkonné, takřka postavení soudu, což nemá oporu ani v ústavních tradicích členských států, ani v právu Společenství.

46. Z článku 135 ES a ze spojení tohoto ustanovení primárního práva Společenství s normami Smlouvy o Evropské unii týkajícími se policejní a soudní spolupráce v trestních věcech tak plyne, že celní systém a organizace soudnictví musejí na základě vůle zákonodárce Společenství zůstat autonomními oblastmi svrchovanosti [33]. Článek 135 první věta ES zmocňuje Radu k přijetí opatření k posílení spolupráce mezi členskými státy a mezi členskými státy a Komisí v celních věcech. Druhá věta upřesňuje, že použití vnitrostátního trestního práva ani organizace soudnictví členských států nejsou těmito opatřeními dotčeny [34]. Zásadní oddělení celního systému a trestního soudnictví, tak jak je stanoveno právem Společenství, je známkou toho, že úvahy celních orgánů o postižitelnosti jednání nemohou nahradit posouzení soudu [35].

31 — Faucherand, P., La lutte contre la fraude douanière: un impératif pour l'Union européenne, *Revue du marché unique européen*, č. 1 (1995), správně uvádí vymezení pravomocí mezi celními vyšetřovacími službami a soudy. Úkol těchto vyšetřovacích služeb v oblasti boje proti podvodům spočívá v předkládání důkazů soudům, které jsou určeny k tomu, aby je přesvědčily o existenci porušení právních předpisů (s. 78). Obecně dochází k zahájení trestního řízení v pokročilém stadiu vyšetřování (s. 81); Výše uvedení Berr, C., a Trémeau, H. (poznámka pod čarou 30), připomínají základní zásadu vnitřního přesvědčení trestního soudce ve francouzském právu (s. 541). Podle této zásady je odpovědný za právní posouzení důkazů a skutečností, které mu jsou předloženy, pouze on (s. 547). Podle výše uvedeného Scheurmann-Kettner, P. (poznámka pod čarou 30), § 399, body 3 a násl., je tomu v německém právu stejně. Daňové orgány jsou povinny v rámci svých pravomocí zasáhnout vůči veškerým trestným činům, mají-li k dispozici dostatečné skutkové indicie. Poskytnou-li šetření dostatečné množství důkazů pro podání obžaloby, požádají daňové orgány, pokud to stav věci umožňuje, soudce o vydání trestního příkazu, v opačném případě předají věc státnímu zastupitelství. Viz rovněž, k průběhu soudního řízení v daňovém trestním právu v Německu a ve Francii, Bremer, H., *Das deutsche und französische Steuerstrafrecht und Verfahrensrecht im Vergleich*, Baden-Baden, 2003, s. 210 a 227. Witte, P., *Zollkodex*, 3. vydání, Mnichov, 2002, článek 221, bod 8, uvádí podobné rozdělení pravomocí v rakouském právu, neboť trestní sankce mohou být uplatněny pouze na taková porušení práva finanční povahy, která mohou být stíhána pouze před soudem nebo nalézacím senátem (Spruchsenat).

32 — Sánchez, P., Conference of the Chief Justices of the Supreme Courts and Attorney-Generals of the Countries of the European Union (Lisabon, 18. až 21. května 1994), *Boletim de documentação e direito comparado*, č. 59/60, ročník 1994, s. 453, uvádí ohledně španělského právního řádu, že pravomoci v oblasti vyšetřování nesmějí být směšovány se soudními funkcemi, neboť ty jsou podle čl. 117 odst. 3 španělské ústavy vyhrazeny soudcům.

33 — Na základě rozhodnutí přijatých v Amsterodamu byla pravidla o spolupráci v oblastech spravedlnosti a vnitřních věcí zavedená Maastrichtskou smlouvou (3. pilíř) částečně vyjmuta z oblasti mezivládní spolupráce a přesunuta do oblasti ES. Článek 135 o celní spolupráci byl nově zařazen, ve zvláštní hlavě, mezi pravomoci Společenství. Naopak policejní a soudní spolupráce v trestních věcech i nadále spadá do mezivládní spolupráce. Tato spolupráce se týká rovněž celních orgánů, v souladu s čl. 29 druhým pododstavcem EU a čl. 30 odst. 1 písm. a) EU, v oblasti stíhání trestných činů [viz výše uvedený Voß, R. (poznámka pod čarou 10), článek 135 ES, body 2 a násl.].

34 — Výše uvedený Faucherand, P. (poznámka pod čarou 31), s. 87, zdůrazňuje, že při plánování opatření na úrovni Společenství za účelem zlepšení spolupráce mezi správními orgány členských států v oblasti boje proti podvodům bylo dbáno na to, aby nebyla narušena činnost orgánů pověřených trestním stíháním a trestních soudů.

35 — Generální advokát Ruiz-Jarabo Colomer se ve svém stanovisku ve věci Komise v. Rada (C-176/03, uvedené v poznámce pod čarou 21, bod 78) domnívá, že pod pojmem „organizace [trestního] soudnictví" ve smyslu článku 135 ES je třeba rozumět pravomoc k použití trestního práva, která bezpochyby přísluší soudům pověřeným výkonem trestního soudnictví.

47. Podobné úvahy zjevně vedly generálního advokáta Van Gervena, když ve svém stanovisku předneseném ve věci Meico-Fell výslovně tvrdil, že rozhodnutí o tom, zda došlo k „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", přísluší, na základě použitelného vnitrostátního práva, ale s použitím výkladových kritérií vypracovaných Soudním dvorem, vnitrostátnímu soudu [36]. Toto tvrzení dále doplňuje tím, že se sporný právní pojem nezbytně vztahuje k jednání, za které lze udělit sankci, o které musí rozhodnout soud [37].

48. Systematický a teleologický výklad tedy vede k závěru, že odkaz uvedený v článku 3 nařízení č. 1697/79 neodkazuje pouze na hmotné právo, ale rovněž na trestní právo procesní členských států.

iii) Výklad ve světle základních práv Společenství

49. Tento závěr potvrzuje výklad ustanovení nařízení č. 1697/79 ve světle základních procesních práv Společenství, především práva na spravedlivý proces.

50. Podle ustálené judikatury jsou základní práva nedílnou součástí obecných právních zásad, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje [38]. Soudní dvůr za tímto účelem vychází z ústavních tradic společných členským státům, jakož i z poznatků, které skýtají mezinárodně právní instrumenty týkající se ochrany lidských práv, na jejichž tvorbě členské státy spolupracovaly nebo k nimž přistoupily. V této souvislosti Soudní dvůr upřesnil, že Evropské úmluvě o lidských právech a základních svobodách (dále jen „EÚLP") přísluší zvláštní význam [39].

51. Pozdější vývoj postupu evropské integrace zakotvil tuto judikaturu v čl. 6 odst. 2 EU. Podle tohoto článku Unie ctí základní práva zaručená EÚLP a ta, jež vyplývají

36 — Stanovisko generálního advokáta Van Gervena ve věci Meico-Fell, uvedené v poznámce pod čarou 15, bod 5.

37 — Tamtéž, bod 8, přestože, jak upřesňuje generální advokát Van Gerven, dotčený soud členského státu nemusí být nezbytně trestním soudem.

38 — Posudek 2/94 ze dne 28. března 1996, Recueil, s. I-1759, bod 33, a rozsudky ze dne 12. listopadu 1969, Stauder (26/69, Recueil, s. 419, bod 7), ze dne 12. července 1957, Algera a další v. ESUO (7/56, 3/57 až 7/57, Recueil, s. 81 a 117), a ze dne 29. května 1997, Kremzow (C-299/95, Recueil, s. I-2629, bod 14).

39 — Viz například rozsudky ze dne 14. května 1974, Nold (4/73, Recueil, s. 491), ze dne 13. prosince 1979, Hauer (44/79, Recueil, s. 3727, bod 15), ze dne 15. května 1986, Johnston (222/84, Recueil, s. 1651, bod 18), a ze dne 28. března 2000, Krombach (C-7/98, Recueil, s. I-1935, bod 25).

z ústavních tradic společných členským státům, jako obecné zásady práva Společenství.

52. V tomto ohledu Soudní dvůr opakovaně prohlásil, že požadavky vyplývající z ochrany základních práv v právním řádu Společenství zavazují členské státy rovněž tehdy, provádějí-li právní úpravy Společenství, a že tyto státy jsou proto povinny uplatňovat tyto právní úpravy v co největším možném rozsahu za podmínek neporušujících uvedené požadavky [40]. Z toho je třeba vyvodit, že členské státy jsou stejně jako orgány Společenství přímo vázány základními právy práva Společenství v rozsahu, ve kterém jejich činnost spadá do rozsahu působnosti smluv [41]. Tato podmínka je nezpochybnitelně splněna, pokud jsou, jako v projednávaném případě, příslušné ke správnímu uplatňování celního práva.

53. Krom toho rozhodl Soudní dvůr, že jestliže vnitrostátní právní úprava spadá do rozsahu působnosti práva Společenství, je Soudní dvůr, je-li mu podána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, povinen poskytnout všechny prvky výkladu nezbytné k tomu, aby vnitrostátní soud posoudil soulad této právní úpravy se základními právy, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje [42].

— Právo na spravedlivý proces

54. Při odpovědi na první předběžnou otázku je třeba nejprve zohlednit čl. 6 odst. 1

40 — Rozsudky ze dne 13. dubna 2000, Karlsson a další (C-292/97, Recueil, s. I-2737, bod 37), ze dne 24. března 1994, Bostock (C-2/92, Recueil, s. I-955, bod 16), ze dne 14. července 1994, Graff (C-351/92, Recueil, s. I-3361, bod 17), ze dne 18. června 1991, ERT (C-260/89, Recueil, s. I-2925, bod 42), ze dne 13. července 1989, Wachauf (5/88, Recueil, s. 2609, bod 19), ze dne 25. listopadu 1986, Klensch (201/85 a 202/85, Recueil, s. 3477, bod 8).

41 — Moitinho de Almeida, J. C., Protección de los derechos fundamentales en la jurisprudencia del TJCE, *El Derecho comunitario europeo y su aplicación judicial* (vyd. Gil Carlos Rodríguez Iglesias a Diego Liñan Nogueras), Madrid 1993, s. 113; Brosius-Gersdorf, F., *Bindung der Mitgliedstaaten an die Gemeinschaftsgrundrechte – Die Grundrechtsbindung der Mitgliedstaaten nach der Rechtsprechung des EuGH, der Charta der Grundrechte der Europäischen Union und ihre Fortentwicklung*, Berlín 2005, s. 17 až 20; Jürgensen, T., Schlünder, I., EG-Grundrechtsschutz gegenüber Maßnahmen der Mitgliedstaaten, *Archiv des öffentlichen Rechts*. č. 2 (1996), s. 208 a násl.; výše uvedení Schütz, H.-J., Bruha, T., König, D., (poznámka pod čarou 10), s. 70, 294, 883, se domnívají, že členské státy jsou vázány základními právy práva Společenství v rozsahu, ve kterém jejich činnost spadá do „rozsahu působnosti smluv". To bezpochyby platí pro provádění práva Společenství, jelikož členské státy, které mají obecně vykonávací pravomoc, z funkčního hlediska jednají jako „orgány Společenství"; podle Herrero de la Fuente, A., *La Carta de derechos fundamentales de la Unión Europea – Una perspectiva pluridisciplinar*, Zamora, 2003, s. 229, 230 a 235, mohou se lze základních práv Společenství dovolávat jak vůči orgánům Společenství, tak vůči orgánům členských států, uplatňují-li normy práva Společenství.

42 — Rozsudek Bostock, uvedený v poznámce pod čarou 40, bod 16, a rozsudek ERT, uvedený v poznámce pod čarou 40, bod 42.

EÚLP, podle kterého má každý právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným, zákonem zřízeným soudem, který rozhodne o opodstatněnosti veškerých trestních obvinění směřujících proti němu. Toto základní právo bylo obdobně formulováno v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie [43], podle kterého má každý právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Na základě těchto základních práv Soudní dvůr výslovně formuloval obecnou zásadu práva Společenství, podle které má každý právo na spravedlivý proces [44], přičemž tato zásada je platná rovněž v trestním právu [45].

55. Všechny členské státy Evropské unie se vyznačují komplexní organizací soudnictví zahrnující velký počet soudů nadaných striktně definovanou pravomocí a příslušností. Jednotlivé soudní systémy Evropské unie odrážejí různorodost právních tradic členských států. Většina právních řádů členských států nicméně počítá vedle občanskoprávních a správních soudů i s trestněprávními soudy, pro které je charakteristické zvláštní vyšetřovací řízení o postup vedoucí k odsouzení, týkající se trestných činů. Těmto soudům přísluší pro-

43 — Listina základních práv Evropské unie, vyhlášená v Nice dne 7. prosince 2000 (Úř. věst. C 364, s. 1). Listina základních práv nebyla začleněna do smluv a čl. 6 odst. 2 EU na ni rovněž neodkazuje. Představuje především politickou deklaraci, kterou se Evropská komise a Evropský parlament, mimo jiné, cítí být vázány. Je sice třeba nepřehlížet jasně vyjádřenou vůli autorů listiny neposkytnout jí právní závaznost, ale stejně jako generální advokát Léger se nicméně domnívám, že by bylo chybou jí upírat jakýkoli význam (viz stanovisko generálního advokáta Légera ze dne 10. července 2001 ve věci C-353/99 P, Rada v. Hautala, Recueil, s. I-9565, body 73 až 86). Naopak je třeba ji považovat za konkretizaci společných evropských hodnot. Je tedy přirozené uplatňovat ji při výkladu práva Společenství (viz například odkazy na Listinu základních práv ve stanoviscích generálních advokátů Alberta ze dne 1. února 2001 ve věci C-340/99, TNT Traco, Recueil, s. I-4109, bod 94; Tizzana ze dne 8. února 2001 ve věci C-173/99, BECTU, Recueil, s. I-4881, body 26 až 28; Mischa ze dne 22. února 2001 ve věci C-122/99 P a C-125/99 P, D a Švédsko v. Rada, Recueil, 2001, s. I-4319, bod 97; Jacobse ze dne 14. června 2001 ve věci C-377/98, Nizozemsko v. Parlament a Rada, Recueil, s. I-7079, bod 197; Geelhoeda ze dne 5. července 2001 ve věci C-413/99, Baumbast, Recueil, s. I-7091, body 59 a 110; Ruiz-Jarabo Colomera ze dne 4. prosince 2001 ve věci C-208/00, Überseering, Recueil, s. I-9919, bod 59). Ve stejném smyslu viz rovněž Poiares Maduro M., The double constitutional life of the Charter of Fundamental Rights, *Unión Europea y derechos fundamentales en perspectiva constitucional*, Madrid 2004, s. 306; Schmitz T., Die Charta der Grundrechte der Europäischen Union als Konkretisierung der gemeinsamen europäischen Werte, *Die Europäische Union als Wertegemeinschaft*, Berlín 2005, s. 85, jakož i Beyer, U., Oehme, C., Karmrodt, F., *Der Einfluss der Europäischen Grundrechtecharta auf die Verfahrensgarantien im Unionsrecht*, Beiträge zum Transnationalen Wirtschaftsrecht, sešit 34, listopad 2004, s. 14). V poslední době je Listina základních práv uplatňována rovněž Evropským soudem pro lidská práva za účelem výkladu článků EÚLP, které mají více než padesát let, v moderním světle (viz zejména rozsudek ze dne 11. července 2002, Goodwin v. Spojené království, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 2002-VI, bod 100). V rozsudku Unibet, uvedeném v poznámce pod čarou 23, bod 39, se jí poprvé v kontextu práva na účinnou soudní ochranu dovolával Soudní dvůr Evropských společenství.

44 — Rozsudky ze dne 28. března 2000, Krombach, poznámka pod čarou 39, bod 26, ze dne 17. prosince 1998, Baustahlgewebe v. Komise (C-185/95 P, Recueil, s. I-8417, body 20 a násl.), a ze dne 11. ledna 2000 Nizozemsko a Van der Wal v. Komise (C-174/98 P a C-189/98 P, Recueil, s. I-1, bod 17).

45 — Podle Haase, K., *Die Anforderungen an ein faires Gerichtsverfahren auf europäischer Ebene*, Berlín, 2006, s. 282, se věcná působnost zásady práva Společenství týkající se spravedlivého procesu bez dalšího vztahuje na veškeré druhy řízení, jakožto obecná zásada práva Společenství, na rozdíl od zásady spravedlivého procesu uvedené v článku 6 EÚLP, která je podle svého znění použitelná pouze na občanská a trestní řízení. Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 13. února 1979, Hoffmann-La Roche v. Komise (85/76, Recueil, s. 461, bod 9) a rozsudky Soudu ze dne 14. května 1998, Enso Española (T-348/94, Recueil, s. II-1875, bod 80), a ze dne 22. října 1997, Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf a Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven (T-213/95 a T-18/96, Recueil, s. II-1739, body 53 a násl.).

vádění sankčního práva státu, při současné ochraně práv trestně stíhané osoby [46]. Trestní soudy jsou zárukou nejen specifické odbornosti v oblasti trestního stíhání a ochrany práv jednotlivců, ale rovněž nezávislosti nezbytné pro plnění jejich úkolů [47].

56. Aby se zabránilo situaci, kdy by byla právní ochrana poskytovaná systémem trestního práva obcházena kvalifikací opatření souvisejících s trestním stíháním jako disciplinárních opatření v rámci správního nebo občanského práva [48], prohlásil Evropský soud pro lidská práva, že pojem „obvinění" ve smyslu čl. 6 odst. 1 EÚLP musí být vykládán autonomně [49]. V tomto ohledu je nesporné, že tento nepřesný právní pojem obsahuje vedle své věcné složky i prvek procesní, jelikož oblast ochrany tohoto základního práva zahrnuje celé trestní řízení, včetně opravných prostředků a odsouzení [50].

57. Podle mého názoru musí být stejné úvahy použity na výklad právního pojmu „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", uvedeného v článku 3 nařízení č. 1697/79. V opačném případě by mohly být obcházeny procesní záruky stanovené právem Společenství po vzoru čl. 6 odst. 1 EÚLP a článku 47 Listiny základní práv, měly-li by členské státy možnost vytvářet další konkurenční orgány soudní povahy. Stejně tak by tomu *a fortiori* bylo v případě svěření pravomoci celním orgánům, které jsou součástí moci výkonné, které by bylo bez dalšího v rozporu se zněním čl. 6 odst. 1 EÚLP a článku 47 Listiny základní práv.

46 — Výše uvedený Cunha Rodrigues, J. N., Discours de son Excellence le Procureur General de la République, Conference of the Chief Justices of the Supreme Courts and Attorney-Generals of the Countries of the European Union, (poznámka pod čarou 32), s. 19 a násl., odkazuje na výhradní příslušnost soudů v oblasti výkonu trestního soudnictví. Mimoto uvádí obtíže spojené s tím, aby mohla být uvedena v soulad ochrana společnosti proti kriminalitě a zachování procesních záruk. Bacigalupo, E., *Justicia penal y derechos fundamentales*, Madrid, 2002, s. 134, hovoří o odsouzení viníka a ochraně nevinného jako o účelu trestního řízení.

47 — De Figuereido Dias, J., *Direito processual penal*, Coimbra, 2004, s. 303 a násl., vidí v nezávislosti trestních soudů vyjádření zásady oddělení mocí. Toto oddělení je podle něho rovněž odůvodněno rostoucí sociální funkcí, kterou musí trestní soudce plnit. Výše uvedený Bacigalupo, E., (poznámka pod čarou 46), s. 14, popisuje historii vzniku prvních trestních soudů v Evropě 18. a 19. století po skončení období absolutismu.

48 — Viz Ovey, C., White, R., Jacobs and White, *The European Convention on Human Rights*, 3. vydání, Oxford, 2002, s. 141; Soyer, J.-C., a de Salvia, M., *La Convention européenne des droits de l'homme – Commentaire article par article* (vyd. Decaux, E., Imbert, P.-H., 2. vydání, Paříž, 1999, s. 254).

49 — Viz například rozsudky ze dne 8. června 1976, Engel v. Nizozemsko, série A, č. 22, § 81, a ze dne 25. února 1993, Funke v. France, rozsudek, série A, č. 256-A, § 44.

50 — Viz výše uvedení Ovey, C. a White, R. (poznámka pod čarou 48), s. 143. Ve svém rozsudku ze dne 15. července 1982 ve věci Eckle v. Německo, série A, č. 51 (1983), bod 73, Evropský soud pro lidská práva definoval pojen „obvinění" následovně: „Obvinění, ve smyslu čl. 6 odst. 1 (článku 6-1), může být definováno jako ‚úřední oznámení výtky za spáchaný trestný čin provedené příslušným orgánem'." V důsledku toho zahrnuje oblast ochrany čl. 6 odst. 1 EÚLP celé trestní řízení, včetně opravných prostředků a odsouzení: „Co se týče konce ‚lhůty', období řídící se čl. 6 odst. 1 (článkem 6-1) pokrývá v trestní oblasti celé řízení ve věci, včetně řízení o opravných prostředcích" (bod 76).

— Zásada presumpce neviny

58. Krom toho se mi stále ohledně první předběžné otázky zdá užitečné odkázat na zásadu zakotvenou v čl. 6 odst. 2 EÚLP, podle které se každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Stejně tak článek 48 Listiny základní práv stanoví, že každý obviněný se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

59. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva objasňuje význam zásady presumpce neviny. Vyplývá z ní, že tato zásada má různá vyjádření. Nicméně pro účely projednávaného případu lze uvést následující charakteristiky.

60. Zásada presumpce neviny působí pouze ve prospěch osoby stíhané za trestný čin [51]. Podle této zásady musí stát se stíhanou osobou do doby, než prostřednictvím orgánů pověřených trestním stíháním předloží důkazy dostatečné k tomu, aby přesvědčily nezávislý a nestranný soud o její vině, zacházet, jako kdyby se trestného činu nedopustila. Obecně musí státní zastupitelství prokázat vinu stíhané osoby bez nejmenších pochybností. Podle Evropského soudu pro lidská práva leží důkazní břemeno na obžalobě a pochybnosti svědčí žalovanému [52].

61. Mimoto soud nebo osoba nadaná úřední funkcí se nemohou vyslovit k vině stíhané osoby, dokud nebyla předána soudu a odsouzena. Presumpce neviny je porušena tehdy, odráží-li se v úředním prohlášení týkajícím se obviněného pocit, že je vinný, aniž by byla vina prokázána podle zákonných ustanovení a tato osoba měla možnost využít

51 — X v. Spolková republika Německo, č. 4483/70 – stížnost byla zamítnuta jako nepřípustná.

52 — Rozsudek ze dne 6. prosince 1988, Barberà, Messegué a Jabardo v. Španělsko, série A, č. 146 (1989), § 77.

svého práva na obhajobu [53]. Týkají-li se veřejná prohlášení skutečností majících spojitost s trestním řízením, je na místě zdrženlivost [54].

62. Tato judikatura spočívá jednak na přesvědčení, že pouze trestní řízení může vést k formálnímu prokázání trestního provinění, a že žádný jiný státní orgán tedy nemůže někoho kvalifikovat jako vinného. A dále zohledňuje skutečnost, že úřední vyjádření podezření ze strany státních činitelů může mít negativní účinky na právní situaci jedince. V důsledku toho je jejím cílem zabránit tomu, aby byla stíhaná osoba předem odsouzena [55].

63. Podle mého názoru, vyslovovaly-li by se celní orgány k trestnosti jednání osoby zodpovědné za zaplacení cla v rámci řízení o vybrání cla po propuštění zboží dříve, než rozsudek v trestním řízení nabude právní moci, mohla by být osoba zodpovědná za zaplacení cla předem odsouzena a poznamenána stigmatem viny. Mohla by sice výměr vydaný orgány napadnout podáním správní žaloby, a bránit se tak tomu, že jí byla nepřímo vyčtena trestnost jejího

53 — V rozsudku Minelli v. Švýcarsko ze dne 25. března 1983, série A, č. 62 (1983), § 38, Evropský soud pro lidská práva ohledně dosahu presumpce neviny rozhodl, že soudní rozhodnutí, kterým se zastavuje řízení kvůli uplynutí promlčecí doby, představuje porušení čl. 6 odst. 2 EÚLP, jestliže vzbuzuje představu, že soud považoval osobu obviněnou z trestného činu za vinnou. Tato věc se týkala článku trestního řádu zavádějícího povinnost stíhané osoby uhradit náklady řízení, lze-li předpokládat, že bude shledána vinnou. Soud rozhodl, že odůvodnění švýcarského soudu obsahovalo navzdory použití opatrných jazykových obratů („podle všeho“, „velmi pravděpodobně“) poznámky neslučitelné s čl. 6 odst. 2 EÚLP. Rozsudek Allenet de Ribemont v. Francie ze dne 10. února 1995, série A, č. 308 (1995), § 37 a 41, se týkal prohlášení vysokých představitelů policie a francouzského ministerstva vnitra obviňujících na tiskové konferenci, která se konala v průběhu trestního řízení, A. de Ribemonta z toho, že byl návodcem k vraždě. Soud se domníval, že se ze strany státních zaměstnanců jasně jednalo o prohlášení o vině, které vedlo veřejnost k tomu, aby v tuto vinu věřila, a předjímalo posouzení skutkových okolností příslušnými soudci. Rozsudek Daktaras v. Litva ze dne 10. října 2000, stížnost č. 42095/98, § 41, se týkal prohlášení státního zástupce v rámci přípravného řízení, z něhož vyplývalo, že vina obviněného již byla prokázána. Soud nejprve připomenul, že porušení presumpce neviny se může dopustit rovněž státní zástupce, který má rozhodnout o ukončení přípravného řízení. Přestože se Soud domníval, že použití výrazu „prokázaná“ bylo nešťastné, vzhledem ke zvláštním okolnostem, ve kterých byl tento výraz použit, měl za to, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 2 EÚLP. V rozsudku A. L. v. Německo ze dne 8. dubna 2005, stížnost č. 72758/01, § 31, Evropský soud pro lidská práva odkázal na svůj rozsudek Daktaras, přičemž připomenul, že „presumpce neviny zakotvená čl. 6 odst. 2 patří mezi prvky spravedlivého trestního řízení požadovaného čl. 6 odst. 1. K porušení této presumpce dochází tehdy, jestliže z úředního vyjádření týkajícího se obviněného vyzařuje dojem, že je vinný, aniž by byla předtím jeho vina zákonně prokázána. I při neexistenci formálního konstatování postačuje odůvodnění, ze kterého vyplývá, že úředník považuje dotyčného za vinného“.

54 — Rozsudek Butkevičius v. Litva ze dne 26. března 2002, stížnost č. 48297/99, § 51 až § 54, se týkal prohlášení generálního prokurátora a předsedy litevského parlamentu v médiích po zatčení bývalého ministra obrany Butkevičiuse, podezřelého z přijetí úplatku. Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že tato oficiální prohlášení mohla podnítit veřejnost k tomu, aby věřila ve vinu obviněného dříve, než byl odsouzen konečným rozhodnutím. Soud se tedy domníval, že došlo k porušení čl. 6 odst. 2 EÚLP.

55 — Frowein, J., Zur Bedeutung der Unschuldsvermutung in Art. 6 Abs. 2 der Europäischen Menschenrechtskonvention, *Recht als Prozess und Gefüge: Festschrift für Hans Huber zum 80. Geburtstag*, Bern, 1981, s. 554 až 556, komentuje rozhodnutí Komise pro lidská práva týkající se stížnosti Petry Krause podané proti Švýcarsku, vytýkající televiznímu prohlášení švýcarského ministra spravedlnosti zásah do čl. 6 odst. 2 EÚLP. Podle tohoto ministra se Petra Krause, která byla v té době vězněna, dopustila trestného činu s použitím výbušnin. Komise potvrdila, že čl. 6 odst. 2 EÚLP je třeba použít z důvodu, že toto ustanovení obsahuje základní zásadu, podle které nemohou orgány nikoho označit za vinného trestně stíhatelným jednáním, aniž by došlo k jeho prokázání soudem. Autor upozorňuje, že kategorická formulace podezření může mít značné následky, přičemž odkazuje na prohlášení Komise pro lidská práva. Může mít zejména dopady na soudní řízení, vznikne-li na základě tiskové kampaně, nebo existují-li jiná nebezpečí, že dojde k ovlivnění soudců.

jednání, ale nelze po ní vyžadovat, aby využila jiný opravný prostředek, než který je jí zaručen trestním řízením. Naopak členskému státu přísluší dodržovat povinnost péče, kterou mu uložila EÚLP [56] a právo Společenství. Přiznání pravomoci v oblasti výkladu celním orgánům, což je stanovisko portugalské vlády a Komise, tedy nemůže být považováno za slučitelné s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva Minelli, Ribemont, Daktaras a Butkevičius [57], týkající se zásady presumpce neviny. Příslušné omezení základních práv osoby zodpovědné za zaplacení cla nelze odůvodnit ani případným zájmem Společenství na vybrání neuhrazeného cla po propuštění zboží, při případném porušení práva Společenství.

c) Závěr

64. Z výše uvedeného vyplývá, že právní pojem „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", musí být ve světle základních práv Společenství rovněž chápán jako odkazující na trestní právo procesní členských států. V důsledku toho může poskytnout výklad, který bude mít účinek na platné právo Společenství týkající se vybrání cla po propuštění zboží, pouze konečné rozhodnutí trestního soudu členského státu.

2. Ke druhé předběžné otázce

65. Z mých úvah týkajících se první předběžné otázky vyplývá, že rozhodnutí státního zastupitelství nemůže nahradit konečné rozhodnutí soudu. Krom toho není možné zapomínat jednak, že státní zastupitelství je v mnoha členských státech buď organizačně a funkčně přiřazeno k moci výkonné, nebo je

56 — Výše uvedený Haase, K., (poznámka pod čarou 45), s. 92, připomíná, že Evropský soud pro lidská práva uznal na základě čl. 6 odst. 1 EÚLP určitou povinnost ochrany uloženou smluvním státům Úmluvy v případě, kdy v médiích dochází ke zveřejňování *a priori* odsouzení. Podle této povinnosti musejí členské státy přijetím pozitivních opatření aktivně dbát, aby tisk při referování o probíhajících trestních řízeních zůstával v mezích požadované objektivity.

57 — Viz poznámka pod čarou 55.

přinejmenším považováno za s ní úzce spojené [58], a jednak, že trestní soud je příslušný k tomu, aby rozhodl v poslední instanci, v tom smyslu, že trestní řízení je ukončeno, jakmile trestní rozsudek nabude právní moci. Zákonný důkaz o vině tak může poskytnout pouze konečný rozsudek [59]. Tento závěr je krom toho v souladu se stanoviskem portugalské vlády, podle které je jedinou možností, jak se přesvědčit, že došlo k „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", vyčkat na skončení trestního řízení [60]. V důsledku toho musí být v zájmu právní jistoty zohledňován pouze tento svrchovaný akt, a nikoliv zahájení stíhání státním zastupitelstvím.

3. Ke třetí předběžné otázce

66. Zásada presumpce neviny, tak jak vyplývá z čl. 6 odst. 2 EÚLP a z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, ukládá státnímu zástupci prokázat vinu stíhané osoby bez jakýchkoliv pochybností [61]. Zásada *in dubio pro reo* [62], považovaná většinovou doktrínou za vyplývající z uvedeného článku, se uplatní na rozsudek vydaný soudem. Představuje tedy zvláštní vyjádření zásady presumpce neviny.

58 — V právním řádu několika členských států je za průběh trestního řízení odpovědné pouze státní zastupitelství, a má v důsledku toho výhradní právo zahajovat trestní stíhání. Přísluší mu zahajovat vyšetřovací řízení a předložit věc soudu. V tomto ohledu jedná buď na základě vlastní posuzovací pravomoci (zásada účelnosti stíhání), nebo je k tomu povinno na základě zákona (zásada legality stíhání). Hlavní problém, pokud jde o státní zastupitelství, se týká toho, zda jsou splněny podmínky k tomu, aby mohlo plnit svůj úkol bez politických tlaků, které by ho mohly odvádět od povinnosti nestrannosti. Skutečnost, že státní zastupitelství je často úzce spojeno s výkonnou mocí nebo jí je podřízeno [viz v tomto ohledu: výše uvedená „Conference of the Chief Justices of the Supreme Courts and Attorney-Generals of the Countries of the European Union», (poznámka pod čarou 32), s. 484 a násl.], je v tomto ohledu považována za problematickou. Ohledně autonomie a organizace portugalského „Ministério Público", Pereira, R., O domínio do inquérito pelo Ministério Público, *Jornadas de direito processual penal e direitos fundamentais(Organizadas pela Faculdade de Direito da Universidade de Lisboa e pelo Conselho Distrital de Lisboa da Ordem dos Advogados, com a colaboração do Goethe Institut)*, Coimbra, 2004, s. 128 až 130. Výše uvedený Figueiredo Dias, J., (poznámka pod čarou 47), s. 362 až 368, se domnívá, že jelikož není portugalské „Ministério Público" nadáno soudní pravomocí, nemůže být přičleněno k soudní moci. Pouze soudy jsou totiž podle portugalské ústavy nadány soudní pravomoci. Podle tohoto autora představuje nicméně Ministerio Público z důvodu své relativní autonomie mezičlánek mezi výkonnou a soudní mocí.

59 — Viz rovněž Meyer-Ladewig, J., *Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten – Handkommentar*, Baden-Baden, 2003, čl. 6, bod 85, podle kterého je zákonný důkaz o vině podán konečným soudním rozsudkem.

60 — Viz body 55 a násl. písemného vyjádření portugalské vlády.

61 — Rozsudek Barberà, Messegué a Jabardo v. Španělsko, poznámka pod čarou 52, bod 77.

62 — Výše uvedený Bacigalupo, E. (poznámka pod čarou 46), s. 145, uvádí, že podle teorie základních práv a současného procesního práva je zásada *in dubio pro reo* považována za hlavní prvek základního práva na respektování presumpce neviny. Nevychází-li zásada presumpce neviny přímo z vnitrostátního práva, doktrína odkazuje na čl. 6 odst. 2 EÚLP; v tomto ohledu existuje soulad v tom, že toto ustanovení ukládá rovněž respektování zásady *in dubio pro reo*. Ve stejném smyslu viz rovněž Marques da Silva, G., *Curso de processo penal*, svazek 2, Lisabon, 1993, s. 92 a násl., podle kterého je zásada *in dubio pro reo* odnožíí presumpce neviny. Walter, T., Die Beweislast im Strafprozess, *Juristenzeitung*, 2006, s. 344, odvozuje naopak zásadu *in dubio pro reo* ze zásady právního státu, což odůvodňuje odlišnými oblastmi ochrany zásady, podle které se musí v případě pochybností rozhodnout ve prospěch obžalovaného, a zásady presumpce neviny. Podle tohoto autora má totiž zásada presumpce neviny z určitého pohledu širší dosah, jelikož se použije, i pokud soud v žádném okamžiku neměl nejmenších pochyb, z čehož vyplývá, že až do vyhlášení rozsudku je na stíhanou osobu pohlíženo jako na nevinnou. Z jiného úhlu pohledu má zásada, podle které se musí v případě pochybností rozhodnout ve prospěch obžalovaného, širší dosah než zásada presumpce neviny, pokud se vztahuje rovněž na skutečnosti důležité pouze v procesním právu, jako je například datum spáchání trestného činu jako předpoklad promlčení.

67. Pro trestní soud tato zásada nicméně nepředstavuje, na rozdíl od státního zastupitelství, důkazní pravidlo, ale pravidlo pro rozhodování. Neříká soudu, kdy má mít pochybnosti, ale pouze jak má rozhodnout, pokud je má. Není-li v průběhu trestního řízení možné s dostatečnou jistotou určit, dopustila-li se stíhaná osoba daného trestného činu, musí na ni být uplatněna presumpce neviny [63]. Trestní právo procesní s tím počítá, neboť zásadně vyžaduje, aby byl soud dříve, než stíhanou osobu odsoudí, přesvědčen o její vině bez rozumné pochybnosti. V tomto ohledu jsou přesné požadavky týkající se přesvědčení soudu stanovovány vnitrostátním trestním právem procesním a mohou se tedy v jednotlivých členských státech lišit [64]. Zásada *in dubio pro reo* poskytuje stíhané osobě právo, aby s ní bylo zacházeno, jako kdyby byla prokázána její nevina [65]. V důsledku toho není z pohledu trestního řízení a ochrany základních práv žádný kvalitativní rozdíl mezi zproštěním obžaloby pro nedostatek důkazů a zproštěním obžaloby vyplývajícím z konstatování neviny stíhané osoby, o které nejsou žádné pochyby [66].

68. Z důvodu odkazu na trestní právo procesní členských států v článku 3 nařízení č. 1697/79 je Společenství těmito procesními zásadami vázáno, takže tomu musí být nutně stejně co se týče použití zásady *in dubio pro reo* ve vztazích mezi vnitrostátními orgány pověřenými prováděním uvedeného nařízení a osobou zodpovědnou za zaplacení cla. V důsledku toho se nemůže osobě zodpovědné za zaplacení cla zproštěné obžaloby trestním soudem dostat z právního hlediska horšího zacházení nežli osobě, jejíž nevina by byla konstatována bez jakékoliv pochybnosti.

4. Ke čtvrté předběžné otázce

69. Svou čtvrtou předběžnou otázkou se předkládající soud jednak táže, jaké důsledky musejí být vyvozeny z rozhodnutí státního

63 — Výše uvedený De Figueiredo Dias, J., (poznámka pod čarou 47), s. 213; Tome Garcia, J. A., *Derecho procesal penal* (vyd. Andrés de la Oliva Santos a další), Madrid, 1992, s. 453.

64 — Rozsudek ze dne 27. září 1990, Windisch v. Rakousko, stížnost č. 12489/86, bod 25.

65 — Výše uvedený Walter, T. (poznámka pod čarou 62), s. 348 a násl., uvádí, že zásada *in dubio pro reo* obsahuje obecnou povinnost vydat rozhodnutí ve prospěch stíhané osoby. Toto rozhodnutí je směřováno v závislosti na předmětu dotčených pochybností. Co se týče procesních překážek a nepominutelných podmínek řízení použitelných na vyšetřovací řízení a řízení v prvním stupni, toto příznivé rozhodnutí vždy spočívá v zastavení řízení.

66 — Výše uvedený De Figueiredo Dias, J. (poznámka pod čarou 47), prohlašuje, že zproštění obžaloby nebo osvobození pro nedostatek důkazů v rámci trestního řízení nepředstavuje rozhodnutí nepříznivé pro stíhanou osobu, bylo-li trestní stíhání vedeno státním zastupitelstvím (s. 212). Existence rozumných pochybností o důkazní síle předložených důkazů musí mít podle autora stejné právní důsledky jako nepopiratelné konstatování neviny stíhané osoby (s. 215).

zastupitelství nezahájit trestní stíhání proti dlužníkovi, protože má za to, že neexistují ani nepřímé důkazy o tom, že došlo k jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem. Dále by tento soud chtěl zodpovědět otázku, zda takové rozhodnutí brání zahájení řízení směřujícího k vybrání nezaplaceného cla.

70. Ohledně této otázky je třeba připomenout, že z ustálené judikatury vyplývá, že řízení zavedené článkem 234 ES je nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, prostřednictvím něhož Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad práva Společenství, který je pro ně nezbytný k vyřešení sporu, jenž tyto soudy mají rozhodnout [67].

71. V rámci této spolupráce je věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak i relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. V důsledku toho, jestliže se položené otázky týkají výkladu práva Společenství, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout [68].

72. Soudní dvůr však rovněž rozhodl, že za výjimečných okolností mu přísluší, za účelem ověření jeho vlastní pravomoci, aby přezkoumal podmínky, za kterých se na něj vnitrostátní soud obrátil. Odmítnout rozhodnutí o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem je možné pouze tehdy, pokud je zjevné, že žádaný výklad práva Společenství nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém, nebo také pokud Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny [69].

73. Duch spolupráce, jímž má být veden průběh řízení o předběžné otázce, totiž znamená, že vnitrostátní soud bere ohled na funkci svěřenou Soudnímu dvoru, kterou je přispívat k výkonu spravedlnosti v členských státech, a nikoliv poskytovat poradní stanoviska k obecným či hypotetickým otázkám [70].

74. Jelikož se předběžná otázka týká případných právních důsledků rozhodnutí státního zastupitelství o zastavení trestního

67 — Viz mimo jiné rozsudky Soudního dvora ze dne 16. července 1992, Meilicke (C-83/91, Recueil, s. I-4871, bod 22), a ze dne 5. února 2004, Schneider (C-380/01, Recueil, s. I-1389, bod 20).

68 — Rozsudek Schneider, uvedený v poznámce pod čarou 67, bod 21 a v něm citovaná judikatura.

69 — Viz mimo jiné rozsudky Soudního dvora ze dne 16. prosince, Foglia v. Novello (244/80, Recueil, s. 3045, bod 18), ze dne 15. června 1995, Zabala Erasun a další (C-422/93 až C-424/93, Recueil, s. I-1567, bod 29), ze dne 12. března 1998, Djabali (C-314/96, Recueil, s. I-1149, bod 19) a Schneider, uvedený v poznámce pod čarou 67, bod 22. Viz, nakonec, stanovisko generálního advokáta Tizzana ze dne 18. ledna 2005 přednesené ve věci Längst (C-165/03, Sb. rozh. s. I-5640, bod 45), a rozsudek ze dne 30. června 2005 v téže věci (Sb. rozh. s. I-5637, body 30 až 35).

70 — Rozsudek Schneider, uvedený v poznámce pod čarou 67, bod 23.

stíhání na řízení o vybrání cla po propuštění zboží, domnívám se, že odpověď na tuto otázku není z důvodu neexistence spojitosti se skutkovými okolnostmi sporu v původním řízení nezbytná pro rozhodnutí, které je třeba v tomto řízení vydat. Jak z předkládacího usnesení, tak z písemných odůvodnění předložených Soudnímu dvoru portugalskou vládou a ZF Zefeser jasně vyplývá, že státní zastupitelství po skončení trestního vyšetřování založeného na podezření z nedovoleného obchodování, padělání listin, podvodu a účasti na zločinném spolčení, podalo na vedoucí pracovníky ZF Zefeser obžalobu před vnitrostátním soudem příslušným pro věci občanské a trestní, a sice Tribunal Judicial de Setúbal, který obžalované rozsudkem ze dne 10. ledna 2001 obžaloby zprostil. Z tohoto důvodu nikdy nevyvstala otázka zastavení trestního stíhání nebo nepodání obžaloby státním zastupitelstvím.

75. Z toho vyplývá, že čtvrtá otázka není z důvodu své čistě hypotetické povahy určující pro rozhodnutí předkládajícího soudu ve sporu, který mu byl předložen, a že Soudní dvůr není povinen na ni odpovídat.

5. K páté předběžné otázce

76. Pátá předběžná otázka naproti tomu má skutečný vztah ke sporu v původním řízení, jelikož z prohlášení ZF Zefeser vyplývá, že Tribunal Judicial de Setúbal bez návrhu konstatoval promlčení trestního stíhání za nedovolené obchodování a padělání listin, z nichž byli vedoucí pracovníci podniku obviněni.

77. Důsledkem odkazu na vnitrostátní trestní právo v článku 3 nařízení č. 1697/79 je to, že i toto promlčení trestního stíhání musí být nutně stanoveno na základě vnitrostátního práva. Jak jsem již uvedla ohledně první předběžné otázky, celní orgány jsou při uplatňování práva Společenství vázány zásadou účinnosti v tom smyslu, že mají podle čl. 10 odst. 1 ES vůči Společenství povinnost loajality. Tato zásada odpovídá povinnosti uvedené v čl. 10 odst. 2 ES, která členským státům ukládá zdržet se jakýchkoli opatření, jež by mohla ohrozit uskutečnění cílů Smlouvy.

78. Orientace práva Společenství podle vnitrostátního trestního práva, zamýšlená zákonodárcem Společenství, by byla odsouzena k neúspěchu, pokud by celní orgány mohly navzdory uplynutí běžné tříleté promlčecí lhůty podat správní žalobu směřující k vybrání nezaplaceného cla, přičemž by uplatňovaly údajné trestné činy, které jsou podle soudního rozhodnutí promlčené.

79. Zastavení trestního řízení z důvodu promlčení stíhání nespočívá na posouzení trestnosti daného jednání podle hmotného práva, ale vyplývá z procesní překážky. Promlčení trestního řízení odráží vůli zákonodárce povolit v zájmu právní jistoty stíhání trestných činů pouze během určité lhůty.

80. V důsledku toho musí být tato vůle zákonodárce respektována i v oblasti celního práva. Je-li jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem, považováno na základě posouzení příslušného trestního soudu za promlčené, nemůže mít správní soud, který má rozhodnout o legalitě výměru, za to, že došlo k „jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem", ve smyslu článku 3 nařízení č. 1697/79.

81. Proto zastavení trestního řízení z důvodu promlčení stíhání brání podání žaloby na vybrání nezaplaceného cla, je-li tato žaloba podána po uplynutí běžné promlčecí lhůty tří let uvedené v článku 3 nařízení č. 1697/79. Je-li naopak promlčecí lhůta pro trestní stíhání kratší než běžná lhůta tří let, může být odpovídající žaloba podána.

82. V projednávaném případě ze spisu vyplývá, že promlčení trestního stíhání bylo konstatováno soudem a že běžná promlčecí lhůta tří let uplynula. Vybrání nezaplaceného cla prostřednictvím soudní žaloby je tedy vyloučeno.

VII – Závěry

83. Na základě výše uvedených úvah navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na žádost Supremo Tribunal Administrativo o rozhodnutí o předběžné otázce následovně:

„1. V rámci řízení o vybrání cla po propuštění zboží musejí celní orgány při určování, zda došlo k ‚jednání, které může být předmětem trestního stíhání před

soudem', ve smyslu článku 3 nařízení Rady (EHS) č. 1697/79 ze dne 24. července 1979, vycházet z kvalifikace provedené příslušným trestním soudem.

2. Podmínky uvedené v článku 3 nařízení č. 1697/79 jsou splněny pouze tehdy, byla-li osoba zodpovědná za zaplacení cla v příslušném trestním řízení odsouzena.

3. K ‚jednání, které může být předmětem trestního stíhání před soudem', ve smyslu článku 3 nařízení č. 1697/79, nedošlo, pokud soud, kterému byl případ předložen, dlužníka podle zásady *in dubio pro reo* zprostil obžaloby.

4. Soudnímu dvoru nepřísluší odpovědět na čtvrtou předběžnou otázku z důvodu její hypotetické povahy.

5. Důsledkem ukončení trestního řízení soudem z důvodu promlčení trestního stíhání je skutečnost, že žaloba na vybrání nezaplaceného cla nemůže být podána po uplynutí běžné tříleté promlčecí lhůty uvedené v článku 3 nařízení č. 1697/79, je-li vybrání cla po propuštění zboží odůvodněno skutečností, že se osoba zodpovědná za zaplacení cla dopustila trestného činu, jehož promlčení stanovené trestním právem bylo konstatováno soudem. Je-li promlčecí lhůta pro trestní stíhání kratší, než běžná promlčecí lhůta tří let, může být žaloba na vybrání nezaplaceného cla podána."